

Balanç dels anys vuitanta

La darrera dècada està servida

L'aplicació de les noves tecnologies ha possibilitat un creixement econòmic important, però desigual. Les revoltes dels països del Tercer Món, empobrits i endeutats progressivament, han evidenciat la manca de solidaritat dels països més rics.

Diu en els entesos que la dècada dels vuitanta ha estat el centre de la post-modernitat. Un decenni en què el món passa de les veritats absolutes, de les certes pretesament irrefutables i de l'artificiosa seguretat que genera el creixement econòmic al qüestionament dels vells principis, a la crisi dels valors tradicionals i al tast de la por que arriba a conseqüència de la fallida econòmica heretada.

Si fins fa només uns pocs mesos semblava que aquesta anàlisi era aplicable únicament als països occidentals, la celebritat amb què se succeeixen els esdeveniments a l'Est d'Europa demostra que som davant d'un fenomen d'abast universal. Certament, ni els ritmes ni les raons dels canvis en els països dels dos grans blocs no són els mateixos, però en uns i altres, just al final de la dècada, es produeix una sintonia compartida en favor d'un nou ordre mundial caracteritzat pel final de la guerra freda, per l'aprofundiment de les llibertats i per l'increment de la interrelació entre tots els països, tal com possibiliten les noves tecnologies.

Ha estat, precisament, el camp de les noves tecnologies el fil conductor de l'evolució de la dècada dels vuitanta, la dècada dels xips i dels circuits integrats, de la fibra òptica i de la biotecnologia. Sense la revolució informàtica i de les telecomunicacions no hauria estat possible el creixement econòmic d'aquests anys.

Tot i això, la darrera dècada no ha estat tant la dels nous descobriments com la de l'aplicació generalitzada dels de la dècada anterior, que han possibilitat progressos molt significatius en el camp de la medicina o de la cultura.

D'altra banda, el domini de la informàtica ha anat acompanyat de grans progressos en el control de l'energia nuclear (sovint, malauradament, per a desgràcia del planeta) i d'avanços importants en l'exploració de l'espai (*Voyager, Colum-*

bia...). Tot això, però, des de la consciència de trobar-nos en un punt de partida per a seguir avançant cap a nous horitzons.

El creixement econòmic dels anys vuitanta no ha estat, però, exempt d'ensurts. Les crisis borsàries d'octubre de 1987 i del mateix mes de 1989 van ressuscitar per uns dies el fantasma de les velles crisis cícliques i la imatge de la catàstrofe del 1929. Els avisos generats per les contradiccions del sistema serveixen alhora per a recordar-nos la pròpia feblesa i perquè els governs més responsables aprenguin de la política del *New Deal* aplicada en el seu dia per Franklin Delano Roosevelt i es plantegin la intervenció correctora en el camp econòmic.

PROGRÉS I POBRESA

Aquest creixement, però, ha estat força desigual: els països rics s'han enriquit encara més i les nacions pobres no han rebut la necessària solidaritat per a avançar. El Japó ha aconseguit situar-se com a segona potència econòmica mundial, rere els Estats Units. L'Europa comunitària ha progressat de manera significativa i, en determinats àmbits, ha esdevingut econòmicament competitiva. Això no obstant, la majoria de països del Tercer Món han continuat empobrint-se, ofegats pel deute extern que ja supera amb escreix el bilió de dòlars.

Els grans progressos tecnològics a què ens hem referit anteriorment han servit per a millorar la qualitat de vida d'alguns ciutadans dels països més rics. Aquests, més que mai, viuen d'esquena als països pobres. En el Tercer Món, un de cada deu habitants mor de fam actualment i aquesta xifra adquireix encara més relleu si tenim present que en la dècada que ara comencem, tres quartes parts de la població de tot el món viurà en països subdesen-

volupats, cosa que posa de manifest la imminent necessitat d'augmentar els recursos, tal com reiteradament denuncia la FAO.

Els grans moviments revolucionaris dels anys vuitanta no serien explicables sense tenir present aquest fenomen de pobresa i marginació. Són els *rebomboris del pa* del segle XX amb l'afegitó, en molts casos, d'un component de reivindicació de llibertats polítiques que fa encara més explosiva la situació. En els darrers anys de la dècada aquestes revoltes —autèntics motins de subsistència— han proliferat encara més: Caracas (novembre de 1987); Santiago de Xile (novembre de 1988); Buenos Aires (juny de 1989) per esmentar només les de contingut més estrictament econòmic.

Però el Tercer Món no es resigna a romandre indefinidament com a proveïdor de mà d'obra barata i de recursos per als països rics del nord. La dècada dels vuitanta ha vist, després de vint anys de dictadura, la fi de Ferdinand Marcos a les Filipines; hem assistit a grans mobilitzacions a Corea del Sud (1988) en demanda de llibertat; el règim racista de Sudafrica trontolla com mai i la dictadura personal de Pinochet sembla que toca a la seva fi com no fa gaire li succeí al seu veí Stroessner.

Centramèrica continua sent un autèntic polvorí i l'exemplificació de la dialèctica política del Tercer Món: protesta —sovint violenta— dels espoliats i reacció dels espoliadors que han arribat a finançar el terrorisme més reaccionari, com en el cas de Nicaragua, on els Estats Units no han dubtat a utilitzar sistemes tan poc honorables com l'*Irangate*, és a dir, vendre armes al règim integrista iranià (teòricament enemic dels EUA) per tal de poder finançar la *contra* nicaragüenca amb els beneficis obtinguts. De vegades, però, els dictadors-titella es revoltent contra

La dècada dels vuitanta. Cronologia

- 28-7-1980 ..... Mort de Mohamed Reza Palhevi.
- 1981 ..... Vol del transbordador *Columbia*.
- 30-1-1981 ..... Atemptat contra Ronald Reagan.
- 23-2-1981 ..... Colp d'estat frustrat a l'estat espanyol.
- 13-5-1981 ..... Atemptat contra Joan Pau II.
- 6-10-1981 ..... Mor en atemptat Annuar el Sadat.
- 30-5-1982 ..... L'estat espanyol ingressa a l'OTAN.
- 12-10-1982 ..... Atemptat contra Margaret Thatcher.
- 27-10-1982 ..... Intent de colp d'estat a l'estat espanyol.
- 28-10-1982 ..... El PSOE guanya les eleccions generals per majoria absoluta.
- 11-6-1984 ..... Mor Enrico Berlinguer.
- 30-10-1984 ..... Mor en atemptat Indira Ganhi.
- 12-6-1985 ..... Acta d'adhesió d'Espanya a la CEE.
- 1-10-1985 ..... Atemptat contra Yassir Arafat.
- Gener 1986 ..... Gorbtxov fa la primera oferta de desarmament.
- 19-1-1986 ..... Mor Enrique Tierno Galván.
- 28-1-1986 ..... Explosió del *Challenger*.
- 28-2-1986 ..... Mor en atemptat Olof Palme.
- Març 1986 ..... Fuita radioactiva de Txernòbil.
- 16-3-1986 ..... Referèndum a l'estat espanyol. Sí a l'OTAN.
- 12-7-1987 ..... Primer nadó probeta a la clínica Dexeus de Barcelona.
- Novembre 1987. Cimera a Ginebra. Primera trobada Reagan-Gorbtxov.
- 8-12-1987 ..... Primer acord real de desarmament.
- 1988 ..... Inici de la distensió Est-Oest. Nou conveni de defensa Espanya-EUA. Reformes democràtiques a Polònia.
- 10-6-1988 ..... Mor Josep Tarradellas.
- 29-10-1988 ..... Prova amb èxit del primer transbordador soviètic.
- 7-1-89 ..... Mor l'emperador Hiro Hito.
- Març de 1989 .. Primeres eleccions semillieres a l'URSS.
- Maig 1989 ..... La sonda *Magallanes* viatja a Venus.
- 17-8-89 ..... Primer govern no comunista a Polònia.
- Agost 1989 ..... La sonda *Voyager II* viatja a Neptú.
- Octubre 1989 .. La sonda *Galileu* viatja a Júpiter.
- 23-10-1989 ..... Abolició del règim comunista a Hongria.
- 9-11-1989 ..... Obertura del mur de Berlín.
- 12-11-1989 ..... Mor Dolores Ibárruri, *La Pasionaria*.
- 18-11-1989 ..... Cimera de la CE a París. Suport a la democratització dels països de l'Est.
- 2i3-12-1989 ..... Cimera de Malta Bush-Gorbtxov. Fi de la guerra freda.
- 10-12-1989 ..... Primer govern de majoria no comunista a Txecoslovàquia.
- 25-12-1989 ..... Mor executat Nicolae Ceausescu.

El Tercer Món, cada vegada més lluny d'Occident.

l'amo: el panameny Noriega n'és el paradigma.

Per tot això, mentre la política exterior dels països occidentals i especialment dels EUA no tingui una major credibilitat moral i superi l'estadi de la simple repressió contra els discrepans, no avançarà la pau i l'estabilitat en el Tercer Món, per molt que gent com el premi Nobel de la Pau Oscar Arias, president de Costa Rica, impulsor del famós *pla d'Esquipulas* (7-8-87), s'hi esforci.

..... L'ISLAM I EL COMUNISME, PROTAGONISTES

El món islàmic ha estat un altre focus de conflicte en els darrers anys. Amb l'ocupació el setembre de 1980 per part de l'Irak de Hussein d'una part de territori iranià començà una guerra de vuit anys de durada que, independentment de les conseqüències per als països en conflicte, dugué a la segona crisi del petroli (amb l'enfonsament de l'OPEP), l'exportació de l'integrisme islàmic a països com ara el Líban amb el Partit de Déu i episodis tan lamentables com el de Salman Rushdie. L'interrogant és saber si la mort de Khomeini portarà, a llarg termini, una pacificació de la regió i del món àrab en general.

En el balanç d'una dècada com la passada no podem obviar dos elements clau: el final de la guerra freda i el progressiu deteriorament del medi ambient. Ni la política de reformes en els països de l'Est o la situació a la Xina poden aïllar-se del futur del comunisme com a ideologia, ni sense l'amenaça ecològica que ens sotja podem entendre el nou mil·lenarisme que

ha esclatat en determinats països europeus.

Simultàniament, a l'estat espanyol hem assistit a una certa consolidació de la democràcia amb la pervivència de temes tabú (monarquia, exèrcit, unitat), després de l'ensurt del 23-F. Desapareguda la UCD, el PSOE passa a ocupar l'espai polític de centre i s'instaura un nou estil de gestió, possibilitat per la comoditat parlamentària de què ha gaudit aquest partit sense cap oposició amb credibilitat.

La incapacitat per a resoldre el problema basc i l'intent sistemàtic de laminació de competències transferides a Catalunya, han estat una constant de la política autonòmica dels governs del PSOE després del fracàs de la famosa LOAPA i l'estrepitós ridícul fet en el cas Banca Catalana.

Moltes de les noves tecnologies a què abans ens hem referit han arribat tard a l'estat espanyol a causa del retard en la integració política amb la resta d'Europa. Tot i això, la dècada passada ha vist nàixer i consolidar-se en el nostre país diverses emissores de ràdio i tres de TV en català (TV3, TVV i C33), com també el manteniment del segon canal de TVE com a emissora que *també* emet parcialment en la nostra llengua. Amb tot i això, la creació d'un espai comunicacional d'àmbit nacional dels PPCC ha sofert tota mena d'entrebanca per part de l'estat (especialment contra la recepció de TV3 al País Valencià).

..... AUTODETERMINACIÓ: L'INICI D'UN DEBAT

Políticament l'estabilitat ha estat la tònica dominant. A Espanya el PSOE ha

propiciat la integració a l'OTAN, ha fet la seva particular reconversió industrial (Sagunt, Euskalduna, Vigo, Ferrol, Reinos) i ha afrontat la vaga general del 14-D de 1988 amb un mínim desgast electoral. Als PPCC, trobem una situació quasi homologable a l'espanyola al País Valencià, amb el toc pintoresc del blaverisme del *Cap i Casal* i l'estancament del nacionalisme en cotes francament baixes; el conservadorisme espanyolista s'ha consolidat a les Illes, on es manté el nacionalisme d'esquerres però on fracassen tots els intents de nacionalisme interclassista.

Finalment, a Catalunya podem constatar el manteniment de CiU. Sembla, però, consolidar-se una esquerra nacional —no nacionalista— (Iniciativa per Catalunya) impulsada pels comunistes del vell PSUC i, a darrera hora, amb la clarificació d'ERC després del Congrés de Lleida, el nacionalisme d'esquerres i l'independentisme democràtic poden trobar finalment la llera necessària per a incidir en la societat, més enllà dels cercles dels ja iniciats, tal com ha quedat demostrat amb l'aprovació parlamentària (12-12-1989) d'una proposició segons la qual Catalunya no renuncia al dret a l'autodeterminació.

Adéu, doncs, a una dècada que acoïada Reza Palhevi (28-7-1980), Enrico Berlinguer (11-6-1984), Indira Gandhi (30-10-1984), Olof Palme (28-2-1986), Josep Tarradellas (10-6-1988), Hiro Hito (7-1-1989), Andrei Gromyko (2-7-1989) o Dolores Ibárruri (12-11-1989) i que a la seva fi obre unes perspectives de canvi a escala mundial fins ara insospitades.

Santiago Cucurella